

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ

Γίνονται πολλά ἐμπορικὰ πανηγύρεις κατ' ἔτος ἀνά τὴν Θεσσαλίαν: ἡ τοῦ Δομοκοῦ, τοῦ Βελεστίου, τῆς Καρδίτσης, τῶν Τρικκάλων, τῆς Λαρίσης καὶ ἄλλαι. Ἡ διασημότερα ὅμως πασῶν καὶ ἡ μᾶλλον γραφικὴ εἶνε ἡ πανηγυρίς τῶν Φαρσάλων. Ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεως αὐτῆς εἶνε παλαιστάτη, ἄγνωστος καὶ εἰς τοὺς γεροντοτέρους τῆς χώρας, κρυπτομένη εἰς τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Τὴν 15 Αὐγούστου ἀρχίζει καὶ παρατείνεται ἐπὶ ὀκταήμερον. Καὶ εἰς τὸ μεταξύ τῶν ὀκτῶ τούτων ἡμερῶν καὶ νυκτῶν διάστημα ὅποια ἀνθρωπίνη πλήμμυρα καὶ ἄμπωτις παρὰ τὸ φθιωτικὸν ὄρος! ὅσος χρυσὸς διαρρέει ὡς ποταμὸς ἀκάμας ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, ὅσοι συμφωνίαι συνάπτονται καὶ διαφωνίαι προκύπτουσι καὶ φιλονεικίαι ἀνταλλάσσονται καὶ ὅποια ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων ἀλλάζουν κύριον καὶ τύχην, πατρίδα καὶ φάτνην, ἀποχωρίζονται καὶ γεννητόρων καὶ τέκνων καὶ τῆς θηλείας συντρόφου μετὰ θλίψεως, τὴν ὅποιαν ἂν ἠδύναντο νὰ ἐκδηλώσουν διὰ φωνῆς, θὰ ἀντήχουν τὰ περίξ ὄρη καὶ θὰ ἐφούσκωνεν ἀπειλητικῶς τὸ κοιμισμένον ῥεῦμα τοῦ πλησίον Ἐνιπέως.

Ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Βελεστίου, ἔνθα ἡμεῖς οἱ ἀπὸ Λαρίσης ἐρχόμενοι ὀφείλαμεν ν' ἀλλάζωμεν ἀμαξοστοιχίαν ἤρχισαν τῆς πανηγύρεως τὰ προμηνύματα, ὁ συνωστισμὸς καὶ ἡ τύρβη. Ἡ ἀπὸ Βόλου ἀμαξοστοιχία, ἣτις θὰ ἔκαμε τὸν μέχρι Φαρσάλων καὶ πέραν ἔτι δρόμον, ἀνειλίσσεται μακροτάτη εἰς ἀμάξας πρώτης καὶ δευτέρας καὶ τρίτης θέσεως καὶ φορτηγὰς πλείστας ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς γραμμῆς. Κ' ἐντὸς αὐτῆς συνεκκατὰ, ἐβόμβει καὶ διεφιλονεικεῖ θέσιν παμμιγῆς καὶ ποικιλόφωνος καὶ ποικιλοφρεμέτος κόσμος, ἀπὸ τοῦ πολυταλάντου ἐμποροῦ καὶ τοῦ πολυλόγου πολιτικοῦ μέχρι τοῦ εὐτελοῦς ἀγρότου, τοῦ φέροντος ἐντὸς χιλιοκόμβου σακκούλας ἐπὶ τοῦ στήθους τὰς γλίσχρας οἰκονομίας τοῦ ἔτους, ἵν' ἀγοράσῃ κανὲν ζῶον ν' ἀροτρίξ τὸν ξένον ἀγρόν καὶ ἀκόμη ἀπὸ τῆς κομψῆς μετὰ κρέπια καὶ ταινίας καὶ ρυτίδας κἄποτε παραφορτωμένης κυρίας καὶ τῆς φερετζοφόρου χανοῦ μετὰ τῆς δειλῆς χωρικῆς, ἣτις ἐπήγαγε νὰ περισυλλέξῃ τὴν πτωχὴν προῖκα τῆς θυγατρὸς τῆς. Φωναὶ παντοῦ

ἀντήχουν καὶ ἐπικλήσεις διεσταυροῦντο καὶ ἀναφωνήσεις ἐκπλήξεως ἐπέτων διὰ τὴν τυχαίαν συνάντησιν καὶ φιλήματα ἐκρότου καὶ χειραψίαι ἔντονοι ἀντηλλάσσοντο καὶ ἀναγνωρισμοὶ τινος ἐρχομένου ἀπὸ τὰ κατώτατα τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλου καταβαίνοντος ἀπὸ τ' ἀνώτατα τῆς Μακεδονίας, φίλου εἴτε συγγενοῦς, ἀδελφοῦ εἴτε πατρὸς καὶ υἱοῦ, τοὺς ὁποίους αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου διεσκόρπισαν καὶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου πάλιν τοὺς ἔφερον εἰς τὸ αὐτό. Ὅταν δ' ἐσύριξε τὸ ὕστατον ἡ μηχανὴ καὶ ἤρχισε νὰ κινήται πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐχύθησαν ὅλοι διακινδυνεύοντες πρὸς κατάληψιν τῶν ἀμαξῶν, ἀρπαζόμενοι παντοῦ, ἀπὸ τὰ σίδηρα καὶ τὰς θυρίδας καὶ τοὺς ἐξώστας, μ' ὅλας τὰς φωνὰς τοῦ λογιωτάτου σιδηροδρομικοῦ ὑπαλλήλου Μπάρμπα Νικόλα, ὅστις μετὰ διδασκαλικὸν ἦθος ἐξελαργγίζετο:

— Κύριοι, νὰ καταβῆτε· κύριοι, νὰ καταβῆτε, διότι δὲν εὐθύνομαι!.

Ἄλλ' ὁ Μπάρμπα Νικόλας ἔμενε μετὰ τὰς εὐθύναις του μόνον. Εἰς κάθε σταθμὸν ἡ αὐτὴ ἐξευλισσέτο εἰκὼν· αἱ αὐταὶ φωναὶ, ἡ αὐτὴ ἔφοδος ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν, αἱ αὐταὶ τῶν ἐπιβατῶν διαμαρτυρήσεις καὶ μόνον ὁ συνωστισμὸς ἤξανε ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν, καὶ ὁ ἰδρὸς ἔρρεεν ἀμιλλώμενος πρὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ Τζεναρλῆ. Ὅταν δ' ἡ μηχανὴ ἐσύριξε καὶ ἐξηκολούθει τὸν δρόμον τῆς, ἐβλεπες τοὺς ἐναπομένοντα, μετὰ τὰς ὕβρεις, αἱ ἐξετόξευον πρὸς τὴν ἄψυχον ὄγκον, καὶ τὰς ἀπαραιτήτους κατὰ τῆς ἐταιρίας μομφὰς, νὰ λαμβάνουν τὰς κάπας καὶ τοὺς σάκους τῶν ἐπ' ὄμου καὶ ν' ἀρχίζουν ἀνιερὰν πεζοπορίαν. Καὶ οἱ εὐτυχεῖς ἐπιβάται τῆς ἀμαξοστοιχίας συνήντων καθ' ὅλον τὸν δρόμον καρθάνια ὅλα πανηγυριστῶν διαπορευομένων τὴν ὁδὸν μέσῳ ἵππων καὶ ὄνων καὶ συννέφων κόνεως καὶ καύσωνος ἀνυποφόρου, εἴτε καθημένων χαμαὶ παρὰ τὰ χωράφια καὶ ἐντὸς τῶν τάφρων, ἐν οἴκτρον καταστάσει κοπώσεως, ὅτε ἀπορρίμματα φυγομαχοῦντος στρατεύματος. Οὗτοι δὲ προκύπτοντες ἀπὸ τῶν θυρίδων καὶ τῶν ἐξώστων εἰρωνεύοντο αὐτοὺς καὶ τοὺς περιεγέλων, κίσηθάνομενοι ἀπόλασιν εἰς τὴν κατάστασίν των, καὶ χαιρεκακοῦντες διὰ τὸ πάθημα ἐκείνων φυσικὰ ὡς ἄνθρωποι καὶ ὡς ῥωμαῖοί.

- 'Ελάτ' άπάνου, ρε παιδιά· έλάτ' άπάνου.
- Μπάς κ' έπεινάσατε ;
- Μπάς κι' άποστάσατε ;
- Μπάς κ' έδιψάσατε ;
- Καλές άντάμωσες μέσ' 'ς του Σκοροδά τὸ Χάνι! . . .

Κ' εκείνοι, οί άτυχείς, μανιώδεις εξετόξισον ύβρεις και βλασφημίας, τὰς όποιὰς δέν ήκουον μέν οί επιβάται, έβλεπον όμως τούς εμπτυσμούς και τὰ πέντε δάκτυλα τών χειρών των.

* * *

Η Φάρσαλος διετήρησε τὸ αρχαίον όνομά της και μόνον ήλλαξε γένος και είδος. Σήμερον είνε πολίχνη πενιχρά, ψωραλέα κ' έρημος, μη έχουσα να έπιδείξη ειμή καταρρέοντάς τινας πύργους μπέηδων και τὸ δημαρχικόν κατάστημα κτισθέν επί τού πρώτου από τής ανεξαρτησίας της δημάρχου, δούλου σας. Άπλουται εις τήν ρίζαν μικρού βουνοϋ· εις τὸ κέντρον της ειχε ως πολύτιμον παρακαταθήκην τὰς τουρκικὰς οικογενείας, δεξιά δέ και άριστερά τὸ Βαροϋσι και τὸν Παλιόλουτσον, χριστιανικούς συνοικισμούς. Άνω και περίξ εκτεινονται αρχαία τείχη και ενετικά κτίρια. Έχει κλίμα νοσηρόν, νερό μολύβι, καϋμα ανυπόφορον, ύποψηφίους δημάρχους πλείστους, και άλλα!

Άπό τής πόλεως ό σιδηροδρομικός σταθμός απέγει περι τήν μίαν ώραν. Δύο τρεις σαθραί άμαξαι και μία φορτηγὸς άνέμενον εκει να παραλάβωσιν επιβάτας. Μόλις ή άμαξοστοιχία έσταματήσε και κατελήθησαν εύθως εξ έρόδου, χάρις δέ εις φίλον μου Μπαμπά, σεθασμιώτατον ήγούμενον πλησιοχώρου τεκὲ τών Μπεκτασιδων, άπηλλάγην τής ανιαρὰς ύδοιπορίας και τών σκομμάτων τών άλλων . . .

Άλλά δέν ήτο άνάγκη να φθάση τις εις τήν πόλιν δια ν' αντιληφθῆ τὰ τής πανηγύρεως. Άπό τού σιδηροδρομικού σταθμοϋ μέχρι τής πόλεως εις τήν πεδιάδα κάτω κ' επί τών κλιτύων τών λόφων, παντοϋ έμυρμηκία τὸ πλῆθος κ' έτρεχε και ανεπαύετο, κ' επώλει και ήγόραζε και ήπάτα και ήπατάτο. Όλα ήπλουοντο κατ' άγέλας επί τής ζηρὰς εκτάσεως, ήπποι και βόες, μόσχοι και δαμάλεις και βούβαλοι, όνοι και άνθρωποι. Ό ήλιος έλόγιζε τὰς εκτάσεις, τὰ κτήνη εκεινο αποκαμώμενα διπλοπόδι κατὰ γῆς είτε όρθια, με κεφαλήν κεκλιμένην και νυσταλέαν εκφρασιν, χαλαρῶς σείοντα κᾠποτε έδω κ' εκει τήν οϋραν των, εν' άποδιώξωσι τὰς μυίας και τούς κώνωπας, και βαρυθύμως κινούντα τὰς σιαγόνας ποδὸς αναμάσσησιν τού αναποτεθειμένου χόρτου. Ό δέ άνθρωπος επήγαινε και ήρχετο, έθύμωνε κ' εξεθύμωνεν, ελογομάχει και διεπληκτίζετο, διετχιζε τὰς εκτάσεις τετραποδίων τούς ήππους, είτε διήνοιγε τὰ χείλη τών βοών να καταμετρήση τήν ηλικίαν των και έσυρεν εις

τὰ ύπίσω τὰς οϋράς τών όνων, όπως δοκιμάση τήν άντοχήν των κ' εκρεμάτο όλος από τών κερμάτων τών ταύρων κ' έφύσα τὰς φλογέρας κ' εκτύπα τούς κώδωνας κ' έδοκίμαζε τὰ χαλκώματα και τὰ πανικά κ' ενέτεινε εις άκρον τὰς διανοητικὰς και σωματικὰς δυνάμεις του, άδιάφορος εις τὸ καϋμα ως λίθος, ένα μόνον έχων Θεόν τήν ώραν εκείνην, τὸν δόλον, κ' ένα θαβώρειον φως, τὸ κέρδος.

Και ό άνθρωπος οϋτος άντεπροσώπευεν όλας τὰς άρετάς και τὰς κακίας τής ελευθέρας και δούλης Ελλάδος. Ό Άσπροποταμίτης έφερε τήν λεβεντιαν και τήν επιβλητικότητα του παραστήματός του, ό Άγραφιώτης τήν επασίν του, ό Μωραίτης τήν κερδοσκοπικὴν εξυπνάδαν και τὸ ανούσιον κρᾶμα τής στολής του, ό Ρουμελιώτης τήν ζηρακιανήν του όψιν και τήν άνήσυχον θυμοσοφίαν του, ό Άθηναίος κρεωπόλης τ' άρβανίτικα και τήν χρωματιστήν εξ' άλατζᾶ καμιζόλαν του, ό Κονιάρος τήν ιταμότητα του κατακτητοϋ ύπό τὰ σαλβάρια με τήν έρυθράν ζώνην και τὸ τρισμέγιστον σιλάχι του και τήν ιπποδαμαστικὴν μάστιγά του, ό Καραγκούνης τὸ επτοημένον ήθος του και τήν ιππευτικὴν του ευκινήσιαν, ό Άλβανὸς τήν ιερακιωτὴν ρινά του και τὰ κεντητὰ μεϊντανομάνικα και τέλος ό προσφιλης μου Κραβαρίτης τήν μεμψίμοιρον λύραν του.

Έφερον δ' ακόμη εκει και οί μπέηδες τὸ κόκκινον φεσάκι και τὸν εκλογικόν φανατισμόν των όξύτατον καθὸ, νεοφώτιστοι, οί χοτζάδες τὸ σαρίκι και τὰς χρωματιστάς εσθιτάς των, οί δερβίσι τὰ ύψηλά καθούκια και τούς νυσταλέους όφθαλμούς των, οί μπαμπάδες τήν άγιωσύνην των και οί ιερείς του Χριστοϋ τὰ κοντὰ ράσα και τὰς επαίτιδας εικόνας των. Μόνον γυναίκες δέν εφαινοντό που παρα πέντε δέκα μεταξϋ του όλου πλῆθους, Καραγκούνισαι φέρουσαι τὸν βαρὸν στολισμόν και τὸ ζωῶδες ύφος των, προσβλέπουσαι μ' επιθυμία βλέμμα ακράτητον τὰ εμπόρεϋματα και τὸν ψευδῆ πλοϋτον τών χρυσοχοείων και άπολαυστικῶς άνακινούσαι τὰ χείλη είτε περιλείχουσαι τὰ δάκτυλα εις τήν όσμὴν και τήν θέαν του διασήμου φαρσαλικού χαλβᾶ, και δύο τρεις ύψηλαί ως σκουπόξυλα και αναιμικαί εντόπιαι πλανώμεναι εις τὸ Μπεζεστένι.

Η άμαξᾶ μὰς έφερεν εις τὰ, Ταμπάκικα εις αυτό τὸ κέντρον τής πανηγύρεως. Τήν καλλίρουν πηγὴν του Άπιδανοϋ μετέβαλον εις βορβορώδη λεκάνην. Άδιακόπως πηγαίνουρχονται εν αϋτῷ πλῆθὺς κτηνῶν άδικακίτως από του ψωραλειωτέρου όναρίου μέχρι του ρυπαροϋ Καραγκούνη και πλύνονται και ξεδιψάζονται εις τὸ άγλάν ύδωρ, όπερ έλουσεν άλλοτε, ως λέγουν, τὸ σῶμα του δίου Άχιλλέως και τὰς άβράς σάρκας τῶσων Όθωμανίδων. Άνω επί τών λειψάνων του

ἀρχαίου περιβόλου, κἀθηνται χάσκοντες εἴτε μασ-
σῶντες τὸν ἄρτον τῶν Ἑπειρωτῶν κτίσται μὲ
τὰ μαῦρα ἀντερῖά των ὡς κόρακες θεώμενοι τὴν
κάτω κίνησιν καὶ ἀγοραπωλησίαν, προσδοκῶντες
καὶ αὐτοὶ νὰ εὗρωσι κύριον καὶ νὰ κόψωσι τὰ
ἡμερομίσθιά των. Κάτω πρόχειρον καφενεῖον πα-
ρέχει καφὲν ἀμφιβόλου οὐσίας καὶ τουραβίτικον
οὐζὸν οἰκτρῶς διαψεύδοντα τὴν καταγωγὴν του,
καὶ πλείστους θαμῶνας ἠπλωμένους ὑπὸ τὰς σκιὰς
τῶν δένδρων καὶ μακαρίως ἀπολαύοντας ἐξηρ-
θωμένου μανέ, ἢν βάλλουσιν ἀπὸ ξυλίνου ἐξ-
έδρας παράχορδα ὄργανα καὶ παραχορδότεροι
λάρυγγες δύο αἰοιδῶν, αἵτινες σ' ἔφερον εἰς δυσκο-
λίαν προκειμένου νὰ γράψῃς ὀρθῶς τὴν λέξιν.

Ὀλίγον ἀνωτέρω ὡσεὶ συνεχίζοντα τὰς οἰκο-
δομὰς τῆς πόλεως πρὸς τὰς τοῦ Παλιολουτροῦ,
ξύλινα παραπήγματα εἰς τρεῖς σειρὰς στεγά-
ζουσι τὰ φιλικὰ εἶδη τοῦ ἐμπορίου. Καὶ πρῶτον
ἐγείρονται σεβάσμιοι τύμβοι πεπόνων καὶ ὕδρο-
πεπόνων, ροδακίνων καὶ μύλων, σταφυλῶν καὶ
ἀπίων, καὶ περίξ συνοστίζονται ὁμάδες παιδίων
καὶ ὄναριων πληθὺς καὶ χοίρων σεβαστὴ χορεία
περιπολοῦσα πρὸς ἀρχαιολογικὴν μελέτην. Ἐδῶ
κ' ἐκεῖ ἐπὶ ἐσαρχῶν ὑφούονται σφακτὰ γεγνηρα-
κότων κριῶν, ἄλλα λιανίζονται ἐπὶ ὀυπαρὰς σα-
νίδος καὶ καταβοροχθίζονται ὑπὸ πηναλέων περίξ
στομάτων. Ὁ οἶνος μεταγίγνεται ἄφθονος ἀπὸ
βαρέλας καὶ μαστραπάδες καὶ ὕδριας εἰς διψα-
λέας ψυχὰς, αἵτινες διακύνονται εὐθὺς εἰς φιλι-
κὰς καὶ ἀρειμανίους ἐκδηλώσεις.

Ἐδῶ ὁ χαλκὸς κωδωνίζει ὑπὸ τὸν ἥλιον· ἐκεῖ
τὰ κυριαὰ στίλβουσι παρέκει αἱ ἀλύσεις ἀσπρο-
γιαλιάζουσι· τὰ ξύλινα πινάκια, αἱ τσίτσαι, τὰ
χουλιάρια, αἱ καυκαί, τὰ κλειδοπίνακα ὄλα, τὰ μα-
γειρικά ἢ ἐπιτραπέζια σκεῦη τοῦ χωρικοῦ ἀπλωμέ-
να χάσκουσι κατὰ γῆς· τὰ λανάρια μὲ ἀνοικτὰ στό-
ματα θαρρεῖς γυρεύουσι μαλλιά. καὶ τὰ μαλλιά
παρέκει γυρεύουσι λανάρια. Δικριάνια, δοκάνες,
σταθάρια, καρπολόγια ἴστανται ὀρθια ἐκεῖ, ὡσεὶ
προκαλοῦντα τὸν χωρικὸν κ' ὑπενημιζόντα αὐτῷ
ὅτι ἐσήμανεν ὁ καιρὸς τοῦ ἀλωνίσματος καὶ θὰ
τὰ χρειασθῇ. Ἐδῶ ἐν παράπηγμα κατάμεστον
ἀπὸ τσαρούχια καὶ ζώνας καὶ σιλάχια καὶ ἴγ-
γλες· ἄλλο ἐκεῖ παραφορτωμένον μαντήλια καὶ
ζωνάρια μάλλινα καὶ ὅ,τι ἴπης καὶ ζιπῆσης, κ' ἐν
τῷ μέσῳ χρυσοχόος Τσομερικιώτης ἐπιδεικνύει
τὰ προϊόντα τῆς τέχνης του, βραχιόλια καὶ το-
κάδες καὶ χαίμαλιά καὶ γκερντάνια καὶ πόρπας
παμμεγίστας, ἐπὶ τῶν ὁποίων συνκντῶνται βανου-
σουργημένα ἢ Ἀθηναῖα μὲ τὴν περικεφαλαίαν καὶ
τὴν αἰγίδα της καὶ ὁ αἰγιος Γεώργιος ἀκοντίζον
τὸ θηρίον, ἢ Παναγία μὲ τὸ βρέφος εἰς τὰς ἀγ-
κάλας, καὶ ὁ δικέφαλος ἀετὸς τῶν βυζαντινῶν
αὐτοκρατόρων, ὡσεὶ ὁ ἀμαθὴς τεχνίτης ἐζήτησε
νὰ συμβολοποιήσῃ τὴν ἔνωσιν τοῦ ἀρχαίου ἐλ-
ληνισμοῦ μετὰ τοῦ βυζαντινοῦ Χριστιανισμοῦ.

Παρὲμπρός ἀπλοῦται τὸ Μπεζεστένι, δηλαδὴ
ἡ ἀγορὰ τῶν ἐμπορευμάτων. Εἶνε δὲ τοῦτο χα-
μηλὸν οἰκοδόμημα, τετράγωνον χαγιάτι, σα-
θρόν, ἐλσεινόν, ἀπόξον ἐξ εὐρώτος, πλήρες ἀρα-
χῶν καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν ἔτος, ἀλλὰ κατὰ τὰς
ἡμέρας τῆς πανηγύρεως κατάμεστον βρυτιμῶν
ἐμπορικῶν εἰδῶν, ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης καρφοβε-
λόνης μέχρι τοῦ γουναρικοῦ. Μέσα ἐκεῖ τῶντι
ἐπιπολάζει τὸ σοβαρὸν ἐμπορικὸν πνεῦμα καὶ φέ-
ρεται διαπνέον ἀπὸ τῆς σεβαστῆς γενειάδος τῶν
Ἑβραίων ἐμπόρων καὶ κολλυβιστῶν μέχρι τῶν κι-
τρίνων βλεμμάτων Μωρατίου ἐμπόρου καὶ τῶν
μεμετρημένων λόγων τῶν πωλητῶν παίδων καὶ
τῆς σοβαρᾶς ἐκφράσεως μερικῶν συζύγων, οἵτι-
νες μὲ ἀπρόθυμον βῆμα ἀκολουθοῦν τὰ ἐλέω Θεοῦ
ἡμίση των ἐκεῖ. Κ' ἐνομιζέτε ἐκ τῆς θορυβώδους
ἐξω ἀγοραπωλησίας καὶ τῆς σιωπηλῆς ἐκεῖ μέσα
συνεννοήσεως, ὅτι ἐξω ὁ θόρυβος πλεονάζει τῆς
δαπάνης καὶ ἡ εὐθυμία ὑπερβάλλει τῆς φιλοχρη-
ματίας καὶ μόνον ἐδῶ δαπανᾶται τὸ χρῆμα τὸ
πολύτιμον καὶ διαρρέει ὁ χροσὸς ὁ ἄφθονος καὶ
ἀρπάζεται τὸ κέρδος ἀπὸ φοβερὰ καὶ ἀλύγιστα
δαγκανάρια.

ὑπεράνω δὲ ὅλης αὐτῆς τῆς σκηνῆς, ἐπὶ τῆς
κορυφῆς τοῦ πετρώδους λόφου, ἔχουσα ὑπὸ τοὺς
πόδας της ὅλην τὴν εὐρεῖα· εἰκόνα κ' ἐφορεύουσα
μὲ ἄγρυπνον ὄμμα τὴν κίνησιν ὅλην ἔστησε τὴν
σκηνὴν της πρὸ τοῦ τζαμίου ἢ ἀστυνομικῆ ἀρχῆς
μὲ τὰ ὄργανά της, ὡσεὶ προσωποποιήσῃς τῆς
Θείμδος κρατούσης ὑψηλὰ τὴν πλάστιγγα ἄνω τῆς
θορυβώδους ἀγοραπωλησίας ἐκεῖνης. Καὶ τῷ ὄντι
καθ' ὄραν καὶ κατὰ λεπτὸν ἀνέρχονται τὸν λό-
φον πρὸς τὰ ἐκεῖ ἀγορασταὶ καὶ πωληταί, ἵνα
παραπονεθῶσιν ὅτι ἠπατήθησαν ἀπὸ θεομπαί-
χτας συναδέλφους των, ἄλλοι μὲ αἰμορροούσας βί-
νας καὶ τεθραυσμένας κεφαλὰς· ἵνα καταγγείλωσι
τοὺς καλοθελητάς των, ἄλλοι ν' ἀνέυρωσι τὰς χρη-
ματοσακκούλας των. Καὶ ὁ ἀστυνόμος πρόθυμος
ἤκουε πάντοτε τὰ παράπονά των καὶ ὡς πα-
τρίάρχης τῆς Γραφῆς διένεμε τὴν δικαιοσύνην
ἀφθόνως ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ λαοῦ του.

Μόνον εἰς ἐμὲ δὲν ἀπένειμε δικαιοσύνην, ὅσ-
τις ἀφοῦ ἐκλήθην ὑπὸ τῶν Βαλτινῶν στρατη-
γός, ὑπὸ τῶν τούρκων «μουλιαζίμ χιακίμ» καὶ
ὑπὸ τῶν Καραγκούνηδων «ζαπίτης», ἐπέπρωτο
ἐκεῖ νὰ χειροτονηθῶ ὑπὸ ἀγαθοῦ ἀγρότου ὑπε-
νοματάρχης.

— Κύριε ἰπνοματάρχη, ἔχασα τὴν γο-
μᾶρα μου! . . .

* * *

Ἐξοχον ὅμως εἰκόνα τῆς πανηγύρεως λαμβά-
νει τις ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Φαρσάλου.
Ἀνηλθον ἐκεῖ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, μεθ'
ἐνὸς συντρόφου μου δικηγόρου, ἀναγνώσαντος
τὸν Βέλερ καὶ πλουσίου εἰς ἀρχαιολογικὰς

γνώσεις, και ἐνὸς ὁδηγοῦ τοῦ χαριτοδότητος Καζαμία. Πρὸς τὴν δύσιν ὑφούντο αποκλείοντα τὸν ὀρίζοντα ὄδοντωτὰ και ἀπότομα ἢ Πίνδος, τ' Ἀγραφιότικα βουά, τ' ἀθάνατα λημέρια τῶν κλεφτῶν μας· βορείως ἔκλειε τὴν θεάν τῆς Λαρισιαίικης πεδιάδος ἢ λοφοσειρὰ τοῦ Ῥεβενίου, ὅπισθεν τῆς ὁποίας ἀνέκυπτε πρὸς τὸ βάθος ὡς κυανῆ σκηνὴ μόνον ἢ κορυφὴ τοῦ Κισσάδου· ἐδῶθεν δ' ἠπλοῦτο ἢ πεδιάς τῶν Φαρσάλων διαρρευμένη ὑπὸ τοῦ Ἐνιπέως· και πέραν θάλασσα ἀπέραντος ἐξηφανίζετο ἐν τῇ σιχῇ τῆς Καρδίτης και τῶν Τρικάλων. Ὑπὸ τοὺς πόδας μας ἠπλοῦτο ἢ πόλις μὲ κάπως εὐπρεπεστέρην περιβολὴν ἐκ τῆς ἀποστάσεως και κάτω ἢ πληθὺς τῶν πανηγυριστῶν ἐμυρμηκίαζεν εἰς εὐρείαν ἔκτασιν. Πανηγυρισταὶ ἤρχοντο, ἄλλοι δ' ἔφρευγον μὲ τὰ ἀγορασθέντα κτήνη των εἴτε μὲ τὰς ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπράξεις των εὐχαριτημένοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ χωρία των και μετ' ὀλίγων ἐξηφανίζοντο εἰς τὴν ἀόστασιν, ὅπου τοὺς ἐπερίμενον κάποτε φονεῖς και κλέπται, ἵνα ἀρπάσωσι τὸ ψομὶ τῶν τέκνων των. Μαῦροι ὄμιλοι βουβάλων, φκιοὶ βοῶν και καψαλοὶ ὄνων και ἵππων, εἴτε λευκοὶ ποιμνίων ἐφέροντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὡς σύννεφα ἐπὶ τῆς πεδιάδος πορευόμενα ἀγεληδὸν νὰ ποτισθῶσιν εἰς τὸν ποταμόν. Ἐτρεχον ἐδῶ ἔφιπποι, ἐκεῖ ἀνήρχοντο πεζοὶ κ' ἐλεύκαζε παντοῦ ἢ φουστάνελλα και τὰ ὑποκάμισα και τὸ σύνολον τῆς πανηγύρεως, ἔδιδε ἰδέαν πιστὴν στρατοπέδου τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ εἰκοσιένα. Καὶ ὁ σάλος και ὁ θόρυθος ἔφθινεν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως συγκεχυμένος σύμμικτος ἀπὸ διαφόρων ἤχων εἰς κοινὴν ἀρμονίαν.

Μετὰ τοῦ συντρόφου μου ἐφέραμεν γύρω τὴν μικρὰν ἀκρόπολιν, εἶδαμεν τ' ἀρχαῖα τείχη και τὰ ἐνετικὰ κτίρια, εἶπαμεν διὰ τὸν Ἀχιλλέα και τὰς Ῥωμαϊκὰς λεγεῶνας, αἵτινες κατεσφάγησαν ἐκεῖ κάτω, ἰδίᾳ τοὺς λαμπροὺς κάλλι και ὕπλοις νεανίας, τῶν ὁποίων ἴσως ἢ κόνης λιπαίνει τὸν ἀγρὸν και δίδει ἄριστον εἰς τὸν εὐτελεῖ Καραγκούνην.

Ἐνῶ κατηρχόμεθα πρὸς τὴν πόλιν ἐνύκτωνεν ἤδη. Φωτὰ τινα ἐπλανῶντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς πανηγύρεως· τὰ καταστήματα ἔκλειον, ἢ ἀγοραπωλησίᾳ ἔληξε διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην και τὰ πλήθη συνωθοῦντο πρὸς τὴν πόλιν, ἄνω τῆς ὁποίας ἀνήρχετο φωτεινὸς αἰθὴρ και κνίσ-

σα φηνομένων τράγων, και ἠκούοντο συγκρούσεις ποτηρίων και τραγούδια και ἤχοι ὀργάνων διάφοροι. Ἐπαυσεν ἢ πανήγυρις και ἤρχιζεν ἢ εὐθυμία· ἔπαυσεν ἢ προσποίησης και ἤρχιζεν ἢ εὐθυμία· ἔπαυσεν ἢ κερδοσκοπία και ἤρχιζεν ὁ κῶμος. Διότι τοῦτο εἶνε ποῦ κάμνει τὰς ἐμπορικὰς πανηγύρεις εὐχαρίστους, τὸ ὅτι δὲν πορεύονται ἐκεῖ συστηματικὸι ἔμποροι ἀφομοιώσαντες τὸν χαρακτῆρὰ των μὲ τὰ κατὰστιχα και τὰ χρηματοδέματα και τοὺς δαιδαλίους λογαριασμούς, οἱ ἀφιερῶσαντες τὴν ζωὴν των ὄλην εἰς τὸν πλοῦτον και τὸ κέρδος, ἀλλ' ἄνθρωποι κοινοὶ, τῆς ἡμέρας ἔμποροι, καθυποτάσσοντες τὸ κέρδος εἰς τὴν ζωὴν, τὴν χρυσὴν ζωὴν. Ἐκτὸς ὀλίγων πέντε δέκα, οἱ ἄλλοι εἶνε κρωπῶλαι εἴτε ζωέμποροι, ἀγρόται εἴτε χωρικοὶ, μικρὲμποροι παθαινόμενοι τὴν ἡμέραν ὅλην, διὰ νὰ κερδήσουν ἐν τᾷλλῃρον, τὸ ὅποιον θυσιάζουν τὴν νύκτα μετὰ τῶν συντρόφων των. Οὕτω δὲ θὰ διέλθουν ὅλας τὰς ἡμέρας και τὰς νύκτας των ἐκεῖ, μέχρις οὗ λήξῃ ἢ πανήγυρις, ὅτε θὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰς ἐστίας των, εὐτυχεῖς ἂν ἀπεκόμεζον ἐλάχιστά τινα κέρδη. Ἀρκεῖ ὅτι ἔχουν πάντοτε εἰς τὸν λογισμὸν των τὸ ἐλληνικώτατον ἀπόφθεγμα: ὕγια μου—πλοῦτη μου!

Ἐπλησιάζομεν ἤδη τὰς πρώτας οἰκίας τῆς πόλεως, ὅτε ὁ συντροφός μου, ὅστις δὲν ἔπαυεν νὰ μὲ κάμνη κοινωνὸν τῶν ἀρχαιολογικῶν του γνώσεων, και ὁ ὁδηγός μας, ὅστις ἀνεκίνει πάντα τὴν κεφαλήν, ὡσεὶ ἐπιδοκιμάζων τὸν σύντροφόν μου και προσέθετε κάποτε λέξεις τινὰς τυμπλωρωτικὰς, φιλοτιμούμενος νὰ μὲ διαφωτίσῃ λεπτομερέστερον, μοὶ ἔδειξαν τοῦ Ἀπιδανοῦ τὸ βεῦμα, ὅπερ ἐσημειοῦτο κάτω ὡς ἀργυρὰ ταινία ἐπὶ τοῦ ἀμαυροῦ ἐδάφους.

— Ἐκεῖ ἐλούετο ὁ Ἀχιλλεύς κ' ἔπειτα ἀνέβαινε ἐδῶ, εἰς τὰ βασιλείᾳ του, εἶπεν ὁ σύντροφός μου.

Ὁ Καζαμία· ἐνευσεν ἐπιδοκιμάσας.

— Κ' ἔπειτα τί ἔγεινε αὐτὸς ὁ Ἀχιλλεύς; ἠρώτησα τότε κ' ἐγὼ τὸν ὁδηγόν μας.

Και οὕτως μοὶ ἀπάντησεν σοβαρῶς!

— Κάνει πολλὸ κρῖο ἐδῶ, καπετάνιε. Ὡς φένηται, βγήκε ἀπ' τὸ λουτρό κι' ὡς ν' ἀνεβῆ ἐδῶ πάνω πόντιασε... πέθανε!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

